ВІД ЗВИЧАЙНИХ ДІТЕЙ ДО ДІТЕЙ ІНДИГО,

АБО ЯК ФОРМУВАТИ НАУКОВЕ МИСЛЕННЯ УЧНІВ

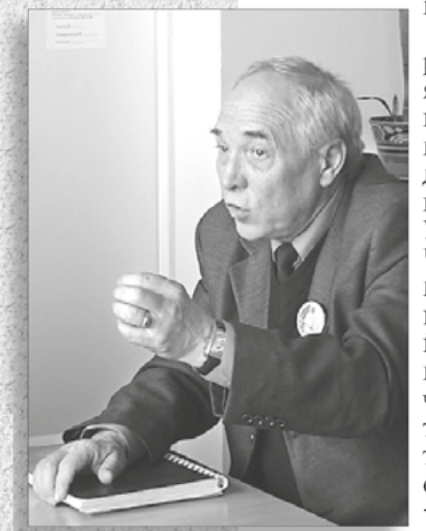

Микола ПАЛТИШЕВ

Учитель фізики Одеської ЗОШ №55, Народний учитель СРСР, заслужений учитель України, кандидат педагогічних наук

Дорогі мої колеги! Ми з вами живемо в чудовий час – час, коли ми стали свідками переходу нашого світу від одного сторіччя до іншого.

Я особливо не роз'яснюватиму, як діти нинішнього покоління відрізняються від дітей попереднього покоління. Усім це відомо. Численні факти підтверджують, що у світ прийшли діти, які володіють незвичайними аналітичними здібностями, особливим складом розуму – діти індиго.

Ми, вчителі, також помічаємо, що діти цього покоління незвичайні. І не тільки справа в комп'ютеризації суспільства і наших дітей, але й у тому, що вони конкретніші, більш творчі, більш духовні, бо виросли у світі конкретної інформації й візуального показу (комп'ютери), у світі звуку й світла (музика і дискотеки), у світі суперечок і юнацьких змагань одне з одним за право бути „крутими" в освоєнні техніки.

Діти індиго... Чи багато ми їх бачимо? Так, ні. Ми читали про це, іноді нам вони, 1-2 рази за все життя, дають поживу для роздуму. Відомо, що їм у нас незатишно. Їх часто не розуміють однолітки, вони найчастіше хочуть спілкуватися з молодшими дітьми (тому що відчувають їхню чистоту) і з дорослими (тому що ми, дорослі, є полігоном для випробування і відробітку на нас їхніх здібностей).

Переді мною сидить клас. Учні прийшли вивчати фізику. Програма чітко „запрограмована". Вимоги до засвоєння навчального матеріалу також жорсткі. Діти потрапляють у стрімкий світ освітніх технологій. Не завжди всім усе дано, але ж кожний із них хоче бути хорошим, розумним, показати себе спроможним і талановитим.

Як же нам у цьому сум'ятті навчального навантаження (для заробітку) і божевільної навчальної програми, коли на одному уроці потрібно стільки викласти дітям (!), дати їм можливість проявити свій талант, підтвердити його?

Є безліч прийомів, які дають можливість „активізувати пізнавальну діяльність учнів" (наш звичайний шаблон у назві педагогічних дійств). Але є й інше – розвиток не стільки ЗУНів, а, головне – розвиток інтелекту дітей! Розвиток інтелекту, відбувається і від багатства мови вчителя, і від різноманіття його імпровізацій, на основі висловлюваних знань, і за допомогою компонування навчального

ISSN 2309-7744. Всеукраїнський науково-практичний журнал

матеріалу, який проходить прямо на очах учнів (як вони думають – це тільки для них).

Майстерність учителя полягає в тому, щоб поступово, помалу розвиваючи мислення дітей, уміти чекати, коли в учня з'явиться бажання „показувати свою розумність". Розумність не тільки в переказі ЗУНів, але і в імпровізації на їх основі, й у своєму тлумаченні конкретики – шаблону знань.

Чи вистачає для цього уроку? Ні. Для цього потрібне і післяуроччя. Давайте поговоримо про „післяуроччя".

Зайдіть до хорошого бару, на дискотеку (куди ходять наші діти), і ви побачите, як цікаво і красиво там все оформлено. Оформлено на рівні сучасної техніки. Зайдіть до навчального класу, і ви не побачите сучасної техніки в його дизайні. Найчастіше голі стіни (для того, щоб діти не відволікалися, але діти-то все одно в якісь хвилини відволікаються, бо так влаштована психіка людини).

У кабінетах найчастіше висять портрети видатних діячів тієї галузі знань, з якою пов'язаний цей навчальний кабінет, і стенди-написи, що закликають учитися. Як це дітям „набридло"!

А зараз зайдіть до кабінету фізики, де на стінах висять портрети фізиків, які „уміють розмовляти". За кожним портретом встановлено динамік від комп'ютера, з якого ллється музика тієї епохи, у якій жив цей учений, і звучить розповідь про його життя.

Помилуйтеся картою зоряного неба, яка займає цілу стіну позаду класу. У цій карті 900 лампочок-світлодіодів, які висвічують основні сузір'я. З карти зоряного неба ллється „Місячна соната" Людвіга ван Бетховена і йде розповідь про романтику в спостереженні світів, що нас оточують.

Подивіться вгору на стелю, і ви побачите стенд „Фізичні картини світу". Їх виконано з рекламних трубок, що світяться різними кольорами, якщо ними проходить електричний струм.

Погляньте на бічні стіни, на яких під портретами учених розташовано стенди. Стенди не присвячуються лише фізиці. Їх присвячено філософії навколишнього світу, яка пояснюється за допомогою фізики. Це і „Загадки і секрети аури людини", це і „Електромагнітна катастрофа Землі", це і „Числа пропорції нашого світу – числа Фібоначчі", і „Правило золотого перетину Леонардо да Вінчі". Все це виконано люмінесцентними фарбами, які при освітленні їх ультрафіолетовими променями дають фосфоресцентний ефект.

Подивіться на стіну, в якій розташовано вікна. Там, як завжди, висять завіси, але над ними 7 полотен різних кольорів у формі ламбрекенів – червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий. Веселка під стелею! Здорово! А за завісами – три прожектори, за допомогою яких можна змінювати колірний клімат у класі. Хочу – стіни стануть одного кольору, хочу – іншого.

На передній стінці, як завжди, класна дошка і мультимедіа-дошка та мультимедіа-проектор, з якими можна зробити дуже багато що!!!

Чому про це пишу? Тому що школа – це інститут виховання, інститут формування загальнолюдської культури!

Так, можуть бути стенди на кшталт „Вчися вчитися", „Критерії оцінювання знань учня", „Сьогодні на уроці" та інші. Але чому діти повинні ходити до супермаркетів, щоб побігати перед дверима, що автоматично відкриваються? Підійшов – двері відчинилися, пройшов – двері зачинилися. А чому цього немає у звичайному класі?

Чому в метро, в маршрутах ми бачимо рекламні відеопристрої, на яких іде відеореклама? А чому перед класом не висить такий самий пристрій, який показує „секрети" того, що буде під час вивчення нових тем? Це ж недорого і не дуже вже обтяжливо!

Голографічні картини. Як це зачаровує і захоплює! Красивий кольоровий пластик – оргскло на стінах, з

ВЕСТИ ЗА СОБОЮ, АЛЕ КУДИ?

... **Кабінет літератури.** Так, в оформленні повинні бути портрети письменників. Але, може, повинні бути й узагальнені стенди такого кшталту: „Любов – це не так просто!", „Світ – це гармонія суперечностей", „Поглянь углиб себе і пізнай світ людей", „Яке прекрасне і цікаве наше життя!", „Бережи себе і те, що оточує нас. Не жалій своєї душі і серця!"

... **Кабінет історії і права.** Так, може, там повинні бути сучасно оформлені узагальнені стенди під такими назвами: „Закони Космосу і світ людей у них", „Демографічні проблеми людства і війни", „Олександр Чижевський про Космос і закономірності політичних і економічних криз".

... **Кабінет математики** зі стендами „Філософія поняття «функції»"; „Від функцій завдань Людства до простих звичайних функцій у математиці"; „Новий погляд на тіла обертання – фізичний вакуум в основі пристрою нашого Всесвіту!"; „Особливості мовної культури – літературна мова, математична мова, комп'ютерна мова як засоби спілкування всього Людства".

І все це на світлодіодах, з музичним і світловим підсвічуванням. І все це виконано руками учнів!!!

Який чудовий наш час! Ми живемо у світі становлення нових життєвих умов, у світі вбирання демократичних і, цим відповідальних, взаємин.

Ми тонко починаємо відчувати впорядкованість гармонійного, кимсь створеного Світу!

Ми вільно вдумуємося і говоримо про секрети паралельних світів, ми мріємо про зустрічі з інопланетянами.

Ми радіємо романтиці своїх трудових буднів – учительству, яке примушує нас бути на вістрі сучасних знань у своїх суперечностях і величі.

Ми найщасливіші люди на світі, бо нам дано право бути Вчителями! Богом освітлене і благословенне право на ведення за собою, на пошук одвічних відповідей на питання – хто створив цей світ; чому цей світ такий, яким ми його бачимо; чому існує закон помсти за свої неправедні дії; чому і як слідувати Божим заповідям...

підсвічуванням із-за них. Як це красиво і сучасно! Але чому ж цього немає в оформленні класів?

Так, багато хто вже зрозумів, та і я про це вже багато років пишу, що є так звані „вступні уроки", на яких можна показувати учням узагальнений варіант того, що діти вивчатимуть упродовж теми. На цих уроках у нас робиться екскурс у тему, але з використанням кодоскопа, епідіаскопа, діапроектора, мультимедіапроектора, які вмикаються одночасно. На такому уроці звучить класична музика. *Діти вітають це!* На такому уроці звучать вірші поетів-філософів, що осмислюють наше буття. *Це примушує дітей замислитися.* І все це з використанням світлового підсвічування, відеорядка, світлового і прекрасного чистого звукового оформлення. *Діти споглядають і мислять!*

Діти споглядають. Діти мислять. Діти зачаровані виходять з класу після такого уроку.

Післяуроччя. Що це таке? Це конференції, КВК, змагання ерудитів та ін. Ось уже багато років 12 квітня, у День космонавтики, я проводжу науково-практичну конференцію під назвою *„Мікро- і макрокосм у житті людини"*. На конференції кожні два учні виступають із творчими науковими роботами. При цьому, окрім доповіді, вони виготовляють макети з фізики. Макети дуже прості. Це коробка, в яку діти вмонтовують те, що відповідає їхній доповіді. Це може бути макет Сонячної системи, макет, у якому показано історичний факт якогось відкриття. Це може бути макет фантастичного проекту.

Доповідь дітей проходить у незвичайній формі. Виступ дитини починається з класичної музики, читання під неї вірша і подальшого викладу своєї теми. Іноді ці доповіді мають інтегрований характер. Якесь явище розглядається з позиції всіх предметів – математики, фізики, хімії, біології. Вступ до доповіді діти пишуть російською мовою, українською, англійською! Це захопливо! Це прекрасно! Це дуже цікаво, тому що з

ISSN 2309-7744. Всеукраїнський науково-практичний журнал

кожною парою учнів я сиджу і розробляю основну ідею теми. Цікаво, тому що мені самому доводиться копатися в літературі, в Інтернеті, в поезії, в компакт-дисках з музикою! Це так мене омолоджує! Це так мене розвиває! А для дітей – це і є розвиток творчих здібностей, інтелекту! Розвиток дітей під назвою *„індиго"*!

Напевно потрібно нам всім розуміти, що є, так зване, ***масове навчання*** і є ***індивідуальний підхід*** до кожного учня.

Для створення загального клімату в *масовому навчанні* і створюється вся мотиваційна основа – інтер'єр класу, стенди з інтелектуальним змістом, автоматизація класу на сучасному рівні. Учні, потрапляючи в атмосферу інтелекту й душевної рівноваги, пишаються цим, розуміють, і вітають це.

Благоспорідненість вчителя полягає не стільки в «правильній» поведінці вчителя, скільки в умінні вести за собою дітей за рахунок пропозиції їм різноманітних творчих справ. В умінні розкрити це приховане і ще не завжди зрозуміле учнями їх призначення. Та і не стільки в пропозиції, скільки в переконанні, що це цікаво, потрібне, корисно, і кому, як не тобі це зробити. ***Бій сірості і піднесення своїх вихованців в романтику прекрасної тяжкої праці пізнання і самовираження – це одне із завдань вчителя.***

Для них учитель і предмет стають не сірими і примітивними. Вони визнають нас рівними з собою! Вони починають у нас вдивлятися. Вони починають іти за нашою філософією життя! Як цим потрібно дорожити, і як це для нас, як вихователів, відповідально!

Формування наукового мислення – це формування філософії життя. Життя – це філософія, в основі якої лежить розуміння закономірностей буття, пізнаних окремими науками. Синтез уроків, на яких формуються прості, наочні знання, і уроків, на яких створюється мотиваційна основа знань, – це і є шлях розкриття з першого погляду талантів наших вихованців.

ЯКЩО НЕ ТИ СІЛЬ ЗЕМЛІ, ТО ХТО Ж?

Дайте дітям можливість себе виразити, навчіть їх цього, допоможіть їм (адже ***творчість учня – це 80 відсотків роботи з ним самого вчителя!***) – і ви отримаєте хвилини торжества і приємних тривожних хвилин, коли, слухаючи їх творче одкровення, у вашій душі і серці потечуть сльози. Сльози, які дадуть вам силу і волю до продовження вашого незвичайного життя. Життя вчителя для самого себе, життя, в якому ваш подвиг оцінюється не ким-небудь, а тільки вами самими.

Пам'ятаєте, як писав **Максим ГОРЬКИЙ**? – «*Є дві форми життя – гниття і горіння. Кожен вибирає своє*». Або «*Не жалій себе!..*»

Формування наукового мислення – це і є шлях відкриття дітей індиго. Ну, не зовсім дітей індиго, а, може бути, просто талановитих людей. Геніальні творять, тому що інакше не можуть. Талановиті – це ті, які вміють намітити, знайти і зійти на цю вершину геніальності!

Давайте радіти тому, що ми своїми діями допомогли кожному піднестися на рівень того творчого Олімпу, який йому під силу! Давайте нести радість кожному учню тим, що він відчув свою неповторність, самобутність і талановитість! У яких би крихтах для стороннього спостерігача це не бачилося! **Головне – це відкривати кожному учню можливість бути, а не здаватися.** Головне – це дати розуміння того, що жити сірістю – безглуздо і тривожно, а сяяти веселкою, освітлюючи світ іншим, – у цьому призначення кожного, овіяного розумінням Божого повчання: ***«Якщо не ти сіль Землі, то хто ж?».***

Микола ПАЛТИШЕВ: У Києві під час «*круглих столів*» щорічної виставки *«Сучасна освіта...»* я з моїми учнями зустрічався з видатним вченим – фізиком **Михайлом Васильовичем КУРИКОМ.** Цей вчений не тільки теоретично володіє матеріалом, але він, як фізик, багато часу приділяє науковій перевірці цих відкриттів, та має свої авторські програми й наукові здобутки в цій галузі науки. Це він, ознайомившись з доповіддями моїх учнів, назвав їх дітьми індиго. Це він з великою повагою називав їх: ***«Мої молоді вчені»...***

Стаття б не була написана, якщо б не було організовано таку зустріч **Ольгою Іванівною ВИГОВСЬКОЮ** – головним редактором журналу *«Директор школи, ліцею, гімназії»...* Це пропагандист здорового педагогічного глузду і творчих зірок Української практичної педагогіки. Після таких зустрічей **розумієш,** *що є країна* **Україна,** ***якій потрібен ти, твої учні, їх творчий потенціал, які будуть сприяти розвитку розуму нації, майбутньому благополуччю нашого суспільства.***